

پاسخنامه مدارس شهرستان

پایه :	۳	موضوع :	نحو ۴
تاریخ :	۹۲/۰۳/۰۶	ساعت :	۸

نام کتاب: مغنی اللادیب، از حرف «سین» تا حرف «له»

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آخر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

سؤالات تستی:

۱. کدام گزینه در مورد «سی» صحیح نیست؟
 ب ۱۱۸
- ا. عین الفعّاش در اصل «واو» بوده است
- ب. حرف است بمنزله کلمه «مثل» در وزن و معنی
- ج. در اسم ما بعد آن جرّ و رفع هر دو جایز است
- د. تشدید یائش و دخول لا بر آن واجب است (الا در موارد کمی)
۲. به نظر مصنف کلمه «علی» در آیه شریفه «الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ» (مطففین/۲) به چه معنا است؟
 ب ۱۲۴
- ا. معنای ظرفیت مثل فی
- ب. هم معنای من
- ج. معنای تعلیل مثل لام
- د. هم معنای باء
۳. در مورد «بل الله فاعبد» به نظر مصنف کدام گزینه صحیح است؟
 ا ۱۳۹-۱۴۰
- ا. فاء عاطفه است و جمله مزبور در اصل تنبّه فاعبد الله بوده است
- ب. فاء در جواب أمّا مقدّمه است
- ج. فاء زائده است و در اصل بل اعبد الله بوده است
- د. فاء برای سببیت محضه است
۴. در آیه شریفه «وَحَفَظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَّارِدٍ * لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَى»، جمله «لَا يَسْمَعُونَ» ...
 ج ۱۶۰
- ا. صفت برای «کلّ شیطان» است
- ب. حال از «کلّ شیطان» است
- ج. جمله مستأنفه است که از حال مستترقین خبر می‌دهد
- د. حال است برای محذوف

سؤالات تشریحی:

۱. کلمه «غیر» در جمله «قبضت عشرة لیس غیرها» چند اعراب و ترکیب دارد؟ بیان کنید. ۱۳۳
- جایز است رفع «غیر» بنا بر این که اسم لیس بوده و خبرش حذف شود ای: لیس غیرها مقبوضاً، و جایز است نصب غیر بنا بر این که خبر لیس باشد و اسمش را مقدر بدانیم ای: لیس المقبوض غیرها.

- * قیل فی «کُنْ کَمَا أَنْتَ» انّ المعنی علی ما انت علیه و للتحویین فی هذا المثال اعراب ... ۱۵۰-۱۴۹
۲. سه مورد از ترکیباتی که در مورد جمله مطرح شده، را بنویسید.

۱. ما موصوله و أنت مبتدا که خبرش حذف شده است ۲. ما موصوله و أنت خبر که مبتدایش حذف شده است ۳. ما زائده و ملغی و کاف جاره و أنت ضمیر مرفوع که نایب از ضمیر مجرور است ۴. ما کافه و أنت مبتدا که خبرش حذف شده است ۵. ما کافه و أنت فاعل و در اصل چنین بوده: کن کما کنت، که کان حذف شده و ضمیر منفصل آمده است.

* زادوا فی کلاً معنی ثانیاً (غیر الردع) و اختلفوا فی تعیین ذلک المعنی علی ثلاثة اقوال: احدها للکسائی: تكون بمعنی حقاً. الثانی لأبسی حاتم:

تكون بمعنی «ألا» الإستفتاحیه. الثالث للفراء: تكون حرف جواب بمعنی ای و نعم. ۱۶۴

۳. با توجه به دو آیه شریفه «رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ» و «كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ»، بیان کنید چرا سخن ابوحاتم از عقیده کسائی و فراء بهتر است؟

لأنّها لو كانت بمعنی نعم لكانت للوعد بالرجوع لأنّها بعد الطلب. و لأنّ إنّ تكسر بعد ألا الاستفتاحیه و لا تكسر بعد حقّاً و لا بعد ما كان بمعناها.

* قوله تعالى «أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ» (غاشیه/۱۷) لا تكون كيف بدلاً من الابل لأن ...

۴. أ. چرا در آیه کریمه، «كيف» نمی تواند بدل از «ابل» باشد؟ (یک دلیل کافی است) ب. نقش ترکیبی و محل اعرابی «كيف» چیست؟
 أ. لان دخول الجار على كيف شاذ، على انه لم يسمع في «الى»، بل في «على»، و لان الى متعلقة بما قبلها فيلزم ان يعمل في الاستفهام فعل متقدم عليه و لان الجملة التي بعدها تصير حينئذ غير مرتبطة ب. انما هي منصوبة بما بعدها على الحال (و فعل النظر معلق).

۵. دو مورد از موارد «لام زائده تاکیدی» را نام برده و توضیح دهید در چه جایی استعمال می شود؟ ۱۷۹-۱۸۰

۱. لام معترضه که بین فعل متعدی و مفعولش واقع می شود ۲. لام مُقحمه که بین دو شیء متضایف واقع می شود ۳. لام تقویت که اضافه می شود برای تقویت عاملی که ضعیف است بخاطر تأخر یا بخاطر این که فرع در عمل است ۴. لام مستغاث نزد مبرّد.

۶. «لا» نافی‌ای که مانند لیس عمل می کند، در چند جهت مخالف «لیس» است؟ نام ببرید. ۱۹۴

در سه جهت: ۱. عملش کم است ۲. ذکر خبرش هم کم است ۳. جز در نکرات عمل نمی کند.

* اختلف في حقيقة لات على ثلاثة مذاهب: احدها انها كلمة واحدة فعل ماض ... الثاني أنها كلمتان ... الثالث انها كلمة و بعض كلمة ...

۷. سه نظریه فوق را تبیین کرده و توضیح دهید. ۲۰۱

نظر اول: فعل ماضی است بمعنای نَقَصَ و در اصل لات یلیت بوده (یا در اصل لیس بوده است). نظر دوم: دو کلمه است. لا نافی و تاء برای تأنیث لفظ مثل: ثُمَّت. نظر سوم: لا نافی و تاء زائده‌ای که اول حین بوده است در مثل: لات حین مناص (لا تحین ...).

* و اختلف في قوله تعالى «أَيَعِدْكُمْ أَنْتُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا أَنْتُمْ مُحْرَجُونَ» * هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ» (المؤمنون/۳۶)

۸. یکی از دو نظریه در لام و فاعل هیهات در آیه شریفه را بنویسید. ۱۸۲

قیل اللام زائده و ما فاعل و قیل الفاعل ضمیر مستتر راجع الی البعث او الاخراج فاللام للتبيين (و قیل هیهات مبتدأ بمعنی البعد و الجار و المجرور خبر).

* قد على وجهين اسمية و حرفية، و الاسمية على وجهين اسم فعل و اسم مرادف لحسب. ۱۴۴

۹. أ. «قد» حرفی سر چه کلمه‌ای در می آید؟ ب. «قد» اسم فعل به معنای چه فعلی است؟ مثال بزنید.

أ. فعل متصرف خبری مثبت مجرد از جازم و ناصب و حرف تنفیس ب. به معنای یکفی مثل: قد زیداً درهم - (در نصب و رفع اسم‌های بعد دقت شود)